

WERKGROEP MILIEUBEHEER BERG EN DAL

Postbus 26, 6560 AA Groesbeek
secretaris@wmg-groesbeek.nl
www.wmg-groesbeek.nl

College van burgemeester en wethouders
Gemeente Berg en Dal
Postbus 20
6560 AA Groesbeek

Groesbeek, 8 december 2024

betreft: **zienswijze ontwerp omgevingsvisie**

Geachte College,

Hierbij geven wij onze zienswijze op de ontwerp omgevingsvisie. Dit in aansluiting op de zienswijze die door de gezamenlijke natuurorganisaties van het 'Wylerbergoverleg', waaronder de WMG, is ingediend.

De omgevingsvisie heeft als titel 'De vergezichten van Berg en Dal'. Zoals letterlijk in de inleiding (pag. 9) staat wil de gemeente met deze omgevingsvisie antwoorden bieden op de ruimtelijke opgaven van vandaag en morgen, in een snel veranderende wereld waarin diverse grote opgaven spelen op het gebied van klimaat, woningmarkt, biodiversiteit, energie en landbouw.

Na het lezen van het gehele document is onze conclusie dat dat helaas niet helemaal is gelukt, met name in het licht van de grote problemen van deze tijd. We zien gemiste kansen:

- De urgentie van de huidige biodiversiteitscrisis lijkt niet onderkend te worden.
- Natuur zou de leidraad van het handelen moeten zijn, maar wordt gezien als uitwisselbaar met andere belangen.
- We missen een krachtige visie op werkelijk duurzame landbouw.

De biodiversiteitscrisis is nu!

De omgevingsvisie noemt in de inleiding weliswaar de opgave m.b.t. biodiversiteit, maar ziet dit toch vooral als iets voor de generaties na ons. Want in hoofdstuk 3, De kern van de visie, is het de vierde tevens laatste pijler onder het beleid voor een gezonde leefomgeving en gedefinieerd als 'duurzame omgeving voor volgende generaties'. En daar lezen we over biodiversiteit slechts dit: 'de inrichting van ons landschap en onze dorpen draagt bij aan de leefmogelijkheden van zoveel mogelijk soorten flora en fauna'.

Dit is wel heel magertjes als beleidsregel. Het is bovendien een te simpele weergave van wat biodiversiteit behelst. Biodiversiteit gaat over ecosystemen, over soorten en hun onderlinge samenhang, en ook over aantallen. Iedereen zou zich het onderzoek moeten herinneren dat in 2017 breed in het nieuws kwam. Duitse onderzoekers stelden toen vast dat in 27 jaar tijd de biomassa van vliegende insecten met 75% was afgenomen. Dit bevestigde wat veel wetenschappers en ecologen al eerder waarnamen in hun vakgebied: achteruitgang van het aantal soorten, ook van meer algemene soorten, en afname van de aantallen van een soort. We zitten allang in een biodiversiteitscrisis, wereldwijd en ook in onze eigen leefomgeving.

Nederland, met haar hoge bevolkingsdichtheid en intensieve bedrijvigheid, is kampioen biodiversiteitsverlies (volgens de initiatiefnemers van het Deltaplan Biodiversiteitsherstel). Oorzaken zijn verlies en versnippering van leefgebieden, ontwatering/verdroging en vervuiling o.a. door stikstof en chemicaliën. Helaas wordt de urgentie van het probleem nog te weinig gevoeld, terwijl deze crisis tegelijkertijd een grote bedreiging vormt voor de voedselvoorziening (denk aan bestuiving van gewassen) en andere ecosysteemdiensten waar de mens gebruik van maakt. Voor veel mensen is biodiversiteit misschien een onbekend en moeilijk onderwerp, maar u zou als beleidsmaker beter moeten weten. **Biodiversiteit vormt de basis van een gezonde leefomgeving (= kerndoel van de omgevingsvisie).**

Het thema biodiversiteit, als basis van een gezonde leefomgeving, verdient het daarom om als **themaprogramma** uitgewerkt te worden, in het kader van de beleidsuitwerking van de omgevingsvisie in omgevingsprogramma's (paragraaf 8, Uitwerkingsagenda, pag. 90).

Natuur

Als je naar de inhoudsopgave kijkt valt meteen op dat het Hoofdstuk Natuur ontbreekt. Terwijl op het grondgebied van Berg en Dal veel natuurgebied aanwezig is, ook bijzondere en kwetsbare natuur waaronder een drietal Natura 2000-gebieden: De Bruuk, de Sint-Jansberg (deels) en Rijntakken/Gelderse Poort (deels). De Omgevingsvisie zwijgt erover. Ten onrechte want bijvoorbeeld de verplichting tot het behalen van de instandhoudingsdoelstellingen van de Natura 2000-gebieden heeft gevolgen voor de omgeving. Dat dit vooral een taak van rijk en provincie is, wil niet zeggen dat de gemeente hier geen rekening mee moet houden of zich niet hiervoor hoeft in te spannen. Helaas wordt natuur, in het bijzonder wettelijk beschermde natuur, vaak gezien als lastig obstakel voor ruimtelijke ontwikkelingen. Ook in deze gemeente. Men volstaat met het aftikken van de verplichte vakjes. Laten we dat nu eens omdraaien en trots zijn op zulke prachtige en waardevolle natuurgebieden in onze gemeente. En daar consequenties aan verbinden.

De gemeente Berg en Dal beschikt over een unieke combinatie van verschillende typen landschappen met een grote biodiversiteit, zoals maar zeer weinig gemeenten in Nederland kennen. De gemeente, en eigenlijk iedereen die hier woont en werkt, heeft een verantwoordelijkheid om de prachtige landschappen en natuurgebieden zoals de stuwwal, de bossen, de blauwgraslanden, de Ooijpolder en de uiterwaarden te beschermen en zodanige maatregelen te treffen dat de natuurwaarden verbeteren en de biodiversiteit weer toeneemt in plaats van afneemt. Dit komt in de omgevingsvisie nauwelijks aan bod. Nergens staat expliciet dat de gemeente zich gaat inzetten voor bescherming, behoud en herstel van natuur. **Natuur verdient een zelfstandige plek als hoofdthema in de omgevingsvisie.**

In plaats van dit alles heeft de omgevingsvisie het over het 'groene goud in balans' (hoofdstuk 4). Onder het groene goud verstaat men zo te lezen 'de natuurgebieden en het unieke en gevarieerde landschap' (pag. 27 bovenaan). Waarna het al snel alleen maar over het landschap gaat. Het

landschap als decor voor de wonende, werkende en spelende mens. Bladgoud. Bij de ambities en doelen (pag. 29) luidt de eerste zin: 'Het landschap is ons grootste goed'. **Wij stellen voor om daar expliciet de natuur(gebieden) aan toe te voegen.** In plaats daarvan wordt in de omgevingsvisie natuur afgeschaald naar een zgn. kernwaarde die moet concurreren met gebruiks- en belevingswaarden. In balans brengen, noemt de omgevingsvisie dat. Maar wat is in balans? Gaan we bomen kappen omdat ze ons uitzicht bederven? Voor een nieuwe woonwijk al het bestaande groen slopen en ter compensatie een insectenhotel op het gazon neerzetten? Windturbines in het bos plaatsen?

De natuur zou juist leidend moeten zijn in de wijze waarop we onze leefomgeving inrichten. Leidend betekent natuurinclusief, klimaatrobuust en circulair handelen. **We moeten werken mét de natuur in plaats van ertegen.**

Op pag. 29 zegt u ernaar te streven dat 'het landschap in 2040 nog net zo groen ...is als nu'. Het mag gezien het voorgaande duidelijk zijn dat wij dit anders zien. Wat er groen uit ziet, is niet altijd groen. En natuur is niet altijd groen van kleur. Wij hopen en verwachten dat het landschap er in 2040 op vooruit is gegaan, met meer natuur.

Toekomst van de landbouw

Hoe zien we de toekomst van de agrarische sector in Berg en Dal, en welke rol kan of moet de gemeente daarin spelen, dat is natuurlijk een van de belangrijkste aspecten van deze omgevingsvisie. De landbouw bepaalt grotendeels de (ecologische) kwaliteit van het buitengebied van Berg en Dal, hoe het buitengebied eruit ziet en hoe het door inwoners wordt beleefd. Het zijn voor het merendeel gangbare bedrijven. Een beperkt aantal ondernemers past meer natuurvriendelijke landbouwmethoden toe zoals biologische landbouw, er zijn er die al vele jaren ondernemen bijvoorbeeld met het leveren van biologische zuivel en groente aan een lokale klantenkring (helaas niet genoemd in de voorbeelden op pag. 30/31). Biologisch, gezond en streekgebonden. Tevens educatief en goed voor de bewustwording.

De nadelen van het huidige landbouwsysteem zijn genoegzaam bekend en liggen op het terrein van klimaat, stikstof, biodiversiteit, bodem en water. Aanpassing van de landbouw is nodig voor een gezonde leefomgeving, de kern van de omgevingsvisie. U streeft naar een **schone lucht, bodem en waterhuishouding** (zie paragraaf 3.1, pag. 20) omdat dit de basis is voor een gezonde omgeving en bijdraagt aan behoud van de biodiversiteit. De reguliere landbouw met overbesteding en pesticidengebruik past niet bij dit streven.

Ook ruimtelijk gezien zijn landbouw en natuur momenteel niet in harmonie met elkaar. Ook in onze gemeente is er meestal een harde scheiding, zonder overgangen, tussen natuurterrein en landbouwgrond. Dat moet en kan anders. De omgevingsvisie schetst in paragraaf 4.1, Verweven landbouw en natuur (pag. 32), een beeld waarin landbouw en natuur meer met elkaar verweven kunnen worden. O.a. door groenblauwe dooradering van landbouwgebied. Dat is een positieve, eerste stap. **Wij denken wel dat er meer nodig is om het ongunstig tij te keren.** De problemen door te veel bemesting, bestrijdingsmiddelen en verdroging worden er niet mee opgelost.

Dat het anders moet, daarvan zijn ook veel mensen die werkzaam zijn in of betrokken bij de landbouw inmiddels wel overtuigd (zie Landbouwvisie 2023-2030, ZLTO Rijk van Nijmegen). De vraag is vooral hoe. Het antwoord daarop zal in de komende jaren vooral van de individuele ondernemers zelf komen, binnen de dan geldende kaders van milieuwetgeving en ruimtelijke ordening. Er zullen

zeker bedrijven gaan stoppen, net zoals in de afgelopen decennia is gebeurd. Tegelijkertijd moet er **ruimte zijn voor nieuwe initiatieven**, nieuwe landbouwmethoden, gewassen, experimenten, organisatievormen, afzetstructuren en samenwerkingsmodellen. Uiteraard binnen het leidende principe van natuurinclusief, klimaatrobust en circulair. En daar zien we de gemeente graag een faciliterende rol in spelen om dit soort ontwikkelingen toe te staan en waar mogelijk actief te ondersteunen.

Natuur als leidraad betekent ook dat er door de gemeente geen belemmeringen worden opgeworpen voor de ontwikkeling van **nieuwe natuur op landbouwgrond**. Ook **aanplant van bos**, nodig om de klimaatdoelen te halen, moet in principe mogelijk zijn op landbouwgrond.

Mestvergisting

Mestvergisting wordt expliciet genoemd, als onderdeel van multifunctionele landbouw (de boer als energieboer) en als kans voor de lokale energietransitie. Op pag. 60 noemt u energie uit mest nadrukkelijk als mogelijk kansrijke lokale bron voor hernieuwbare energie in Berg en Dal, in het kader van een lokale energiestrategie. Graag wijzen wij u op de resultaten van een onderzoek ('Mestvergisting Deurne', 12 december 2023) door Royal HaskoningDHV in opdracht van de gemeente Deurne. De gemeente die een hoge veedichtheid kent, wilde weten of mestvergisting een serieuze alternatieve lokale energiebron voor aardgas zou kunnen zijn. De conclusies van het rapport zijn glashelder: mestvergisting biedt alleen financiële kansen voor agrariërs, niet voor inwoners. Die worden waarschijnlijk met hogere kosten geconfronteerd. Verder heeft mestvergisting mogelijk ook keerzijden, bijv. grote kans op schaalvergroting in de veesector.

Nu is de situatie in Berg en Dal waarschijnlijk anders, maar dat neemt niet weg dat het voorbarig is om mestvergisting prominent op te nemen als optie in de omgevingsvisie. Mestvergisters slurpen subsidie, kunnen milieuschade en stankoverlast veroorzaken en lossen het mestprobleem van te veel stikstof en fosfaat niet op. En ze staan de landbouwtransitie in de weg. We gaan ons groene goud toch niet vervangen door bruin goud? Wij verzoeken u om **geen mestvergisters toe te staan op bedrijventerreinen** binnen de gemeente, en mestvergisting op het eigen bedrijf aan strenge regels te binden.

Natuurgebieden verbinden

In het hoofdstuk over het groene goud wordt de ambitie uitgesproken om natuurgebieden te versterken en onderling te verbinden (pag. 29). Wij ondersteunen dit van harte. Bij de uitwerking (paragraaf 4.1, pag. 32) blijft helaas onduidelijk hoe u deze ambitie in de komende jaren waar denkt te gaan maken. Dit is belangrijk omdat deze verbindingen door grotendeels agrarisch gebied (moeten gaan) lopen. We missen hier een verwijzing naar het **Landschaps Ontwikkelings Plan (LOP)**. Het LOP is bij uitstek het instrument waarin dergelijke ambities, ook die van de groenblauwe dooradering, nader uitgewerkt kunnen worden. Actualisering van het LOP (loopt eind 2025 af) zou daarom een bouwsteen moeten zijn voor de uitwerkingsagenda van de omgevingsvisie (zie hoofdstuk 8).

Multifunctionele boerenbedrijven

U hebt het in paragraaf 4.2, Multifunctionele boerenbedrijven (pag. 34), over het faciliteren van multifunctionele landbouw. Agrarische bedrijven krijgen de mogelijkheid om hun bedrijf te verbreden met een of meer bedrijfstakken zoals zorg, recreatie en duurzame energieopwekking. Het toestaan van nieuwe economische dragers van het bedrijf. U acht dit nodig om de ondernemers voldoende toekomstperspectief te bieden. **Wij pleiten ervoor dat hier iets tegenover staat**, bijvoorbeeld extensivering van de landbouw, overgaan op biologische kringlooplandbouw, of nieuwe natuur. Ondanks het toenemende aantal boerencampings, boerenkamers, terrassen en zaaltjes is de

schaalvergroting en intensivering van de landbouw in deze gemeente namelijk gewoon doorgegaan. Dat is het paard achter de wagen spannen.

Ook uw verwachting dat **schaalvergroting** de ruimte schept om over te stappen op kringlooplandbouw en extensivering is misschien te rooskleurig. Tot nu toe heeft schaalvergroting steevast geleid tot intensivering. Als bedrijven stoppen, leidt dat er volgens onze waarneming van de afgelopen jaren vaak toe dat graslanden omgezet worden in (intensieve) akkerbouwpercelen. Soms worden ze verhuurd voor de teelt van bloemen en andere gewassen waarin bovengemiddeld veel bestrijdingsmiddelen gebruikt worden. Dit is wat ons betreft een aandachtspunt voor de uitwerking van de omgevingsvisie.

Recreatievoorzieningen

In paragraaf 4.4. (pag. 38) worden de ambities m.b.t. 'spreiden van recreatie en routes' verwoord. U wilt ernaar streven dat er 'overall interessante plekken zijn waar wat te zien en te beleven is. Waarom, moet alles economisch worden benut? Wij zien daar helemaal geen noodzaak toe. Er mogen best rustige of minder 'interessante' gebieden zijn, niet alles hoeft met een **belevingssausje** overgoten te worden. De Duffelt is nu een relatief rustig landbouwgebied waar buiten de dorpen relatief weinig mensen wonen. Laat dat zo blijven. Wij vinden het voorbarig om daar een recreatieve 'hotspot' op de kaart te zetten, nu een particuliere initiatiefnemer het plan heeft opgevat voor een vakantiepark met 100 huisjes. Inmiddels is de weerstand tegen dit plan aan het toenemen.

Hetzelfde geldt voor uw wens om in het bekken van Groesbeek, in het buitengebied, een 'hotspot met een hub/bronfunctie' (graag uitleg wat dit is) te realiseren. Onduidelijk is waar deze wens vandaan komt. Hebben zich al initiatiefnemers gemeld?

Een groot nadeel van dit soort grotere recreatievoorzieningen is dat ze onherroepelijk leiden tot veel verkeersbewegingen in de omgeving, terwijl de voordelen vaak bij individuele partijen terecht komen.

In dezelfde paragraaf (pag. 38) geeft u aan dat u museum Orientalis, het Vrijheidsmuseum, Tivoli, Duivelsberg (het pannenkoekenhuis of het natuurgebied?) en het Wijnbouwcentrum wilt behouden als 'recreatieve, culturele en/of maatschappelijke hotspots' en waar nodig de kwaliteit wilt verhogen. **Vanwaar deze keuze en die zo expliciet benoemen?** Orientalis verkeert in zwaar weer en wil zijn bestaansrecht vergroten door veel (grote) evenementen op het terrein te gaan organiseren. Tivoli is een pretpark gerund door een ondernemer en het Wijnbouwcentrum wordt steeds meer een gewone horecaonderneming voor feesten en partijen. Neemt u hier een voorschot op toekomstige ontwikkelingen? Het natuurgebied de Duivelsberg is nu juist een plek die door recreanten, vooral op zondagen, onder de voet gelopen wordt. Misschien zou het daar iets rustiger kunnen. Belangrijk is van terreinbeheerder Staatsbosbeheer te horen hoe zij hier over denken.

Wandelroutenetwerk

U wilt ook inzetten op spreiding van wandelaars door goede verbindingen te maken en bezoek naar minder drukke gebieden te stimuleren (pag. 38). U wilt in noord-zuidrichting nieuwe wandelroutes maken. Meer wandelpaden aanleggen is altijd goed. Belangrijker nog is het instandhouden en verbeteren van het huidige **wandelpadennetwerk**, in de gehele gemeente dus niet alleen de routes vanuit Nijmegen. Dit hadden we graag opgenomen gezien in de omgevingsvisie. Actieve instandhouding van het padennetwerk houdt in dat u weet wat de juridische status van paden is bijv. erfdiensbaarheid, eigen weg of openbare weg, en actief en adequaat handhaaft wanneer paden door eigenaren aan het netwerk worden onttrokken of anderszins belemmeringen voor de wandelaar worden opgeworpen. Recente voorbeelden hiervan zijn u bekend (afsluiting Hofseweg, motorroute op zandpaden).

Duurzame samenleving

In hoofdstuk 5, De dorpen als basis (pag. 47) verwoordt de omgevingsvisie de ambitie om de 'dorpse kracht' te gebruiken voor het realiseren van de doelen van de omgevingsvisie o.a. een duurzame samenleving. We hadden daarom in de omgevingsvisie graag een paragraaf over **educatie en participatie gezien**. Betrek inwoners actief bij het realiseren van deze visie o.a. door educatiecampagnes gericht op bewustwording over biodiversiteit en duurzame grondstoffen. Ondersteun burgerinitiatieven zoals boomplantacties of buurtmoestuinen die bijdragen aan de groene ambitie.

Duurzaam bouwen

Op pag. 52 verwoordt de omgevingsvisie een aantal voorwaarden voor sterke sociale en ruimtelijke samenhang waar woningbouwplannen een bijdrage aan leveren. Zoals dat het bouwontwerp ook in ruimtelijke zin goed aansluit bij het betreffende dorp bijvoorbeeld door cultuurhistorische elementen te gebruiken. We missen hier het **duurzaam bouwen**. Om meer natuur en biodiversiteit in de dorpen te krijgen is niet alleen een zo groen mogelijke openbare ruimte nodig, er kan ook veel gewonnen worden met natuurinclusief bouwen. Biobased bouwmaterialen, vegetatiedaken, inbouw van nestkasten voor mussen en gierzwaluwen etc. Ook rekening houden met klimaatverandering: hittestress voorkomen, waterdoorlatende bestrating. Met een goed ontwerp kan al veel worden bereikt. We zien graag dat de gemeente dit stimuleert en faciliteert.

Grote woningbouwlocaties

In paragraaf 5.1, Woningbouw en samenhang in de dorpen (pag. 50), formuleert de omgevingsvisie een aantal voorwaarden waaraan nieuwe woningbouw moet voldoen zoals het inspelen op lokale woon- en verhuisbehoeften in het dorp. Vervolgens benoemt u een aantal grote woningbouwlocaties voor de komende jaren zoals de zgn. Lubertse Akkers Groesbeek (voormalige kippenfarm en sportvelden Cranenburgsestraat) waar plek zou kunnen zijn voor 500 woningen. Dit is een forse bouwlocatie. De vraag is hoe u denkt te organiseren dat deze woningen vooral de eigen bevolking ten goede komen.

Berg en Dal hoeft niet en moet niet gaan bouwen voor Nijmegen. We hebben rekening te houden met de ruimtelijk wat geïsoleerde ligging van onze dorpen. Met de auto reizen betekent vaak rijden door de andere dorpen (bijv. Millingen-Leuth, De Horst/Bredeweg-Groesbeek) en naar buiten de regio reizen betekent rijden door woonwijken in Nijmegen, Molenhoek, Mook, Milsbeek, Wyler etc. Hoe meer bewoners Berg en Dal telt, hoe meer verkeer door onze eigen dorpen en (die van) naburige gemeenten.

Openbaar groen

In hoofdstuk 5, De dorpen als basis, wordt een aangename, openbare ruimte met meer ruimte voor groen, wandelen en fietsen (pag. 49) als een van de doelen genoemd. Voldoende groen in de dorpen en wijken is van cruciaal belang voor een gezonde leefomgeving. Helaas lijkt de verstening en vergrinding van particuliere tuinen almaar door te gaan, uw oproepen ten spijt. Nu de gemeente in de dorpen actief inzet op inbreidingslocaties en op het onder voorwaarden mogen bebouwen van tuinen, wordt de inrichting en kwaliteit van het openbaar groen nog belangrijker. Niet alleen voor de gezondheid van onze inwoners, maar juist ook voor andere bewoners en gebruikers van groene ruimte: de planten en dieren die hier een leefomgeving vinden. Helaas komen die er weer eens bekaaid vanaf want in paragraaf 5.4, Aangename groene openbare ruimte (pag. 62), gaat het in de beschrijving van de doelen en ambities vooral over de beleving door de mens. De beschrijving van de procedure voor het maken van inrichtingsplannen (pag. 63) geeft het manco precies aan. Eerst gaat er bepaald worden hoeveel ruimte er nodig is om **aan de groennormen te voldoen** en daarna

hoeveel ruimte er **gewenst** is voor de mensen, om te ontmoeten, verblijven, spelen etc. Kan het een niet meer samengaan met het ander?

Het past niet meer bij de opgaven van deze tijd, de openbaar groen gazons die wekelijks gemaaid worden (is bovendien duur groenbeheer) en de aanplant van niet-inheemse boomsoorten en perkplanten zoals de trendy siergrassen die evenals de cotoneasters van weleer geen enkele ecologische functie hebben. Bloeiende planten moeten er komen, voor de insecten, ruigere plekken en rommelhoekjes en ook veel meer bomen in de dorpen want die helpen tegen hittestress. Bij de aanstaande herinrichting van het Marktpllein zou hier al mee begonnen kunnen worden.

[En tegelijkertijd educatiecampagnes om te voorkomen dat burgers met goede bedoelingen het openbaar groen gaan maaien en kortknippen omdat ze het niet goed onderhouden vinden.]

Bedrijventerreinen

Wij zijn het volkomen eens met de omgevingsvisie om geen substantiële uitbreiding van bestaande bedrijventerreinen en nieuwe terreinen toe te staan (paragraaf 5.5, Aantrekkelijke en duurzame werklocaties, pag. 64).

OV-verbindingen

Goede verbindingen met het openbaar vervoer zijn belangrijk. In paragraaf 6.2, Elk dorp een goede OV-verbinding (pag. 72) geeft u aan in te willen zetten op het behouden van versterken van o.a. de openbaar vervoerverbinding naar (station) Mook-Molenhoek en naar Kleve. Heeft u al ideeën over de invulling van deze ambitie?

Water en bodem

In hoofdstuk 7, Gezond milieu, water en bodem, wordt bij de 'Opgaven die spelen' (lees: de problemen) benoemd dat de bodemkwaliteit onder druk staat o.a. door landbouwbewerking. Echter, het gaat vreemd genoeg alleen over de fysische kwaliteit van de bodem, denk aan bodemverdichting. De **biologische en chemische kwaliteit** wordt ten onrechte niet genoemd, terwijl deze ook achteruit is gegaan door bijv. bestrijdingsmiddelen, overbemesting, ammoniakdepositie.

T.a.v. het watersysteem (paragraaf 7.1, Stabiel en flexibel watersysteem, pag. 80) wordt de stuwwal gezien als 'blauwe motor' die het watersysteem op gang houdt. Dat is ook zo, en er zijn veel maatregelen nodig om meer regenwater te laten inzijgen op de stuwwal want het grondwaterpeil in de stuwwal daalt. Dat hebben we bijvoorbeeld ook al gemerkt in Groesbeek dorp waar de bron van de Groesbeek droog is komen te liggen (loopt nu weer een beetje) en ook de Drulse beek over een traject droog is gevallen, de bron is stroomafwaarts opgeschoven. Het tegengaan van dalend grondwater vraagt ook om het **minder oppompen van grondwater** op de stuwwal en in het bekken van Groesbeek. De omgevingsvisie mag hier helderder over zijn.

Daarnaast wordt er te weinig aandacht besteed aan de kwaliteit van het grond- en oppervlaktewater. Het oppervlaktewater voldoet (deels?) nog niet aan de **Kaderrichtlijn water** (2027). Daarnaast is het grondwater verre van schoon. Vooral bemesting vanuit de landbouw is daar debet aan via lucht (ammoniakdepositie) en via uitspoeling (nitraat en in mindere mate fosfaat). Met name lössbodems zijn extra gevoelig voor uitspoeling van meststoffen. Voor de Natura 2000-gebieden De Bruuk en Sint-Jansberg is schoon grondwater met zeer lage gehalten aan meststoffen van levensbelang. De landelijke gestelde mestnormen zijn daarvoor onvoldoende. Daarom is het van belang gericht op zoek te gaan naar aanvullende maatregelen in de **inzijgebieden van De Bruuk en Sint-Jansberg**. Die kunnen liggen in andere teelten of andere landbouwmethoden zoals voedselbossen, die geen bemesting nodig hebben, of het gebruik van 'biochar' (koolstof) dat meststoffen beter bindt en zo

uitspoeling tegengaat. Ook bosaanleg, in het kader van de bossenstrategie, behoort tot de mogelijkheden of in combinatie met extensieve veehouderij. Het inziggebied zou binnen de omgevingsvisie **een aparte status** dienen te krijgen om de mogelijkheden tot nieuw landgebruik daar te onderzoeken en stimuleren.

Tenslotte

In de omgevingsvisie staan de doelen, ambities en strategie voor behoud en ontwikkeling van onze leefomgeving voor de lange termijn. Wat betreft de strategie voor verwezenlijking van de ambities lijkt de omgevingsvisie vooral in te zetten op initiatieven vanuit de samenleving. Zoals verwoord in de zienswijze van het Wylbergoverleg pleiten wij voor **actieve sturing** vanuit de gemeente; die is in onze ogen noodzakelijk om de grote problemen aan te pakken.

De gemeente Berg en Dal is rijk gezegend met zeer diverse landschappen, bodems en watersystemen waardoor de natuur en biodiversiteit hier tot de top van Nederland gerekend kunnen worden, mits de watersystemen kwalitatief en kwantitatief in orde zijn en de gronden zorgvuldig gebruikt worden. Laten we daar in de komende jaren gezamenlijk onze schouders onder zetten.

Met vriendelijke groet,

Jo de Valk
voorzitter